CIJENA 10 KUNA

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

VJESNIK

JEDINSTVENE NARODNO-OSLOBODILAČKE FRONTE HRVATSKE

GOD. IV. 28. RUJNA 1944. BROJ 27

DOMOBRANSTVO - NADA MAČEKOVSKE REAKCIJE U RASPADANJU

Domobranstvo je rođeno u fašističkoj tvorevini NDH i kroz tri i po godine borilo se u službi tuđina i podržavalo okupaciju naše zemlje. Mačekova klika pozivala je hrvatski narod, da šalje svoje sinove u domobranstvo, koje su nazivali „prava hrvatska vojska.“ Oni su to činili prvo zato, da pojačaju snagu ustaša i okupatora u razbijanju Narodno-oslobodilačkog pokreta i drugo, zato, da povrate preko domobranstva izgubljene političke pozicije, U letku, koji nosi naslov „Hrvatskoj seljačkoj braći“ to jasno ispoljavaju, kada kažu: „Pozivamo sve naše članove i sumišljenike, da upozore sve i svakoga, kako se svaki Hrvat mora prijaviti najbližim vojničkim vlastima i ući u sastav hrvatskog domobranstva. Ovo je danas najsvetija dužnost svakog seljaka i svakog Hrvata.“ U takvom domobranstvu počeli su mačekovci preko nekih oficira stvarati svoja uporišta, nastojeći da ih pridobiju za svoje protunarodne ciljeve. Oni su pomoću domobranstva namjeravali spriječiti konačnu pobjedu oslobodilačkog pokreta i prigrabiti vlast u svoje špekulantske ruke.

Istovremeno, uštaše, koji su vidjeli da je njihov gospodar Hitler izgubio rat, sve su se više povezivali s mačekovcima. Svi su se tješili obmanom, da će im zapadni saveznici jednoga dana dati potporu i blagosloviti tu njihovu ustaško-mačekovsku spregu, koja bi trebala mačekovcima donijeti vlast, ustašama zaštitu pred odgovornošću za počinjena zlodjela, a oslobodilačkom pokretu poraz.

U okviru takvih „planova“ počeli su mačekovci pod firmom HSS-a sve odlučniju borbu protiv Narodno-oslobodilačke fronte i zajedno s jednim dijelom vodećih ustaša počeli se spremati za uzimanje vlasti. Na toj liniji dolazi do stvaranja pojedinih mačekovskih organizacija u Zagrebu i okolici, dolazi do pokušaja stvaranja „Bijele garde“, gradske i seljačke „zaštite“, a u posljednje vrijeme i do stvaranja t. zv. ABC grupa za borbu protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta. Sa znanjem ustaša mačekovci su organizirali u Zagrebu konferencije i sastanke kojima su rukovodili istaknuti mačekovci. Na tim su se konferencijama davale upute i čitali letaci, koje i mi ovdje navodimo. Mačekovci su računali, da će u pogodnom času, kada se iskrcaju zapadni saveznici, tobože provesti borbu protiv Švaba i prikazati se saveznicima kao prijatelji. Zato se mačekovci u jednom proglasu obraćaju hrvatskim vojnicima, domobranima i ustašama, ovim riječima: „U naše ime neka govori i pregovara hrvatsko narodno vodstvo s predsjednikom Mačekom na čelu. I njegov će položaj biti jači, kad će mu na raspolaganju stajati hrvatska narodna vojska.“

A, onda, došao je posljednji poziv Tita svim slugama okupatora. Čitavi domobranski garnizoni, grupe i pojedinci prešli su s oružjem, tenkovima i kamionima na stranu Narodno-oslobodilačke vojske, Tu nije pomoglo niti blokiranje gradova i uporišta od strane Nijemaca i ustaša, strahoviti teror i streljanja niti očajnički vapaj mačekovaca. Uzaludno su oni trubili preko letaka i svojih poruka: „Zadržimo svoju pušku na svom ramenu, ne odbacujmo oružje, ne razbježimo se u odlučnom času.“

Preko 66.000 domobranaca i pripadnika drugih oružanih formacija na poziv Tita prešli su organizirano na stranu naše oslobodilačke armije, ili se razbježali svojim kućama. Mnogi čekaju priliku da pobjegnu, dok se jedan dio domobrana vezao za uštaše i očekuje njihovu sudbinu. Tako je zločinačka igra s domobranstvom ušla u svoju posljednju fazu. Ludjački i špekulantski planovi Mačekovaca, kao što pokazuje ovaj proces raspadanja domobranstva, bili su gradjeni na pijesku.

To je novi i konačni udarac izdajničkoj politici mačekovaca, koji dolazi poslije mnogih teških ranijih političkih udaraca. Napušteni od pristaša i prvaka HSS, koji su se u Narodno-oslobodilačkoj fronti okupili oko Izvršnog odbora HSS, mačekovci su izgubili sada i prljavu igru i špekulaciju s domobranstvom. Oni su ostali osamljeni poput brodolomaca na dalekoj morskoj pučini. Mačekovska klika nije više jedinstvena u svojoj taktici. Kod nje su nastale pukotine pod udarcima ogromnih pobjeda Narodno-oslobodilačke fronte. Ima pojedinih nepopravljivih mačekovaca, koji prilaze NOF i uvjeravaju, da nisu nikada bili neprijatelji oslobodilačkog pokreta i da nisu pomagali uštašama. Što više, oni smatraju da su čak i pomagali oslobodilačku borbu! Medjutim „sve dosadašnje velike vojničke i političke tekovine u zemlji, kao i velike političke pobjede na medjunarodnom polju, izvojevao je Narodno-oslobodilački pokret ne samo bez protunarodne i špekulantske klike oko Mačeka i njenih agenata, nego i protiv njih.“ (A. Hebrang, u „Naprijed“ br. 35-36). I poslije trogodišnjeg sabotiranja oslobodilačke borbe i pomaganje neprijatelja, takvi pojedinci ne dolaze iskreno i pokajnički. Daleko je od njih i pomisao da se otresu svoje protunarodne rabote i svojih špekulacija. Oni žive u varavoj nadi, da će u redovima JNOF moći nastaviti svoju natražnjačku i protunarodnu politiku. Ali sve je kasno. Njihovo je vrijeme prošlo.

Raspadanje domobranstva, kao i okupatorske tvorevine NDH jest rezultat velikih pobjeda Narodno-oslobodilačke vojske i Narodno-oslobodilačke fronte. Raspadanje domobranstva je nova naša pobjeda izvojevana nad jednim „najpodlijim i zato najopasnijim neprijateljem oslobodilačkog pokreta“ (Andrija Hebrang). To je pobjeda nad špekulantskom klikom koja predstavlja bijedne ostatke naše prošlosti. To je ujedno velika pouka za sve one koji bi pokušali praviti ma kakve političke kombinacije izvan Narodno-oslobodilačke fronte ili protiv nje. A propast mačekovske špekulacije i planova s domobranstvom otvorit će oči i ubrzati uklapanje u JNOF i Narodno-oslobodilačku vojsku, i onih koji su još ostali po strani borbe za nacionalno oslobođenje. Sve ono što se suprotstavi Narodno-oslobodilačkoj fronti unaprijed je osuđeno na propast

Razvitak svih dogadjaja do sada sjajno pokazuje da je kao jedino pravilna pobijedila politika Narodno-oslobodilačke fronte, da je pobijedila politika narodnog jedinstva i oružane borbe protiv okupatora i njegovih pomagača.

N. R.

Crvena armija ući će u Jugoslaviju

radi operacija protiv Madžarske

U interesu razvitka ratnih operacija protiv njemačkih i madžarskih trupa u Madžarskoj, Sovjetska se komanda obratila Nacionalnom komitetu oslobodjenja Jugoslavije i Vrhovnom štabu NOVJ s molbom da daju pristanak na privremeno stupanje sovjetskih trupa na područje Jugoslavije, koje graniči s Madžarskom. Sovjetska komanda saopćila je pri tome da će sovjetske trupe poslije izvršenja svojih operacionih zadataka napustiti Jugoslaviju.

Nacionalni komitet i Vrhovni štab NOV Jugoslavije pristali su da zadovolje molbi Sovjetske komande. Sovjetska komanda prihvatila je kod toga postavljene uvjete s jugoslavenske strane, da će na području Jugoslavije, u krajevima gdje budu jedinice Crvene vojske, djelovati civilna administracija Nacionalnog komiteta oslobodjenja Jugoslavije.

ODLIKOVANJE VLADIMIRA NAZORA

Odlukom Predsjedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije odlikovan je ordenom Narodnog oslobođenja I. reda drug Vladimir Nazor, predsjednik ZAVNOH-a i jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske. Predaju ordena izvršio je predsjednik AVNOJ-a dr. Ivan Ribar *i tom prilikom odao je u svom govoru priznanje Vladimiru Nazoru za njegovo samoprijegorno zalaganje u oslobodilačkom ratu. Drug Vladimir Nazor toplo se zahvalio na visokom odlikovanju.*

Narodi Hrvatske s radošću pozdravljaju svog predsjednika, sijedog prvoborca druga Nazora, i čestitaju mu na zasluženom visokom odlikovanju.

OSLOBODJENA JE CIJELA ESTONIJA

Nakon oslobođenja glavnog grada Estonije, Talina, njemačko-fašistički otimači istjerani su iz cijele Estonije. Neke njihove jedinice povukle su se na otoke Dage i Oesel. Crvena armija progoni potučene Njemce, koji ulažu napore da se održe još u okupiranim dijelovima Letonije.

Crvena armija zauzela je još neke prelaze preko Karpata, koji vode u Čehoslovačku. Na jednom mjestu sovjetske trupe prešle su čehoslovačku granicu. Prema rumunjskim izvještajima sovjetske i rumunjske snage prodrle su kod Arada u Madžarsku. Madžarska vlada Lakatosa vrši očajničke napore, da spriječi rasulo, koje je otpočelo u Madžarskoj nakon dolaska Crvene armije na granicu.

OGORČENE BORBE U NIZOZEMSKOJ

Velike borbe vode se duž cijele zapadne fronte. Nakon što su savezničke trupe na širokoj fronti ušle u Njemačku, sada se vode ogorčene borbe u Nizozemskoj. Hitlerovcima prijeti zaobilaz „Siegfriedove linije“ i prodor u srednju Njemačku, Savezničke jedinice doprle su do rijeke Maas blizu Njemačke granice.

Ogorčene borbe vode se istočno od Nancya, gdje Njemci pokušavaju uz pomoć pojačanja osigurati povlačenje svojih preostalih snaga i zaustaviti savezničko napredovanje.

OSLOBODJENJE BANJALUKE

Banja Luka, po veličini drugi grad Bosne, koji je 1931. brojio preko 22.000 stanovnika, Pavelićeva „prijestolnica“, sjedište štaba II. njemačke oklopne armije, sjedište četničke komande Draže Mihailovića za Bosnu — oslobođena je iza 5-dnevnih ogorčenih borbi naše junačke vojske.

U borbi za oslobođenje Banja Luke vodila se krvava operacija na širokom području od Banja Luke, donjeg toka rijeke Vrbasa do Bos. Gradiške i Dubice. Samu Banja Luku, jako utvrđenu i opasanu žicom, branilo je 8.000 Nijemaca, SS policije, ustaša i legionara. U pomoć napadnutom gradu povučene su s odsjeka Bos. Dubica—Bos. Gradiška—donji Vrbas neprijateljske kolone od 5.000 vojnika potpomognute brojnom artiljerijom i tenkovima. Ova zamašna operacija završena je potpunom pobjedom našeg oružja: oslobođena je Banja Luka, potučena neprijateljska intervencija sa sjevera i likvidirana neprijateljska uporišta do rijeke Save. Pri tome je ubijeno i ranjeno 3.000, a zarobljeno 4.000 neprijateljskih vojnika i oficira. Među zarobljenima se nalaze njemački general Renitz, komandant 69. njemačke divizije; pukovnik Miletić. komandant III. lovačkog zdruga te četiri druga komandanta. Zaplijenjeno je 30 aviona, 3 tenka, 25 topova, 50 teških bacača, preko 300 mitraljeza, mnogo automatskog oružja, nekoliko hiljada pušaka, velik broj motornih vozila, 90 vagona namirnica, 60 vagona cigareta, 20 vagona nepreradenog duhana, 19 vagona papira, 8 lokomotiva i 80 vagona.

* * *

Sveslavenski komitet uputio je slijedeći pozdrav vrhovnom komandantu NOV i POJ maršalu Titu:

Sveslavenski komitet pozdravlja Vas i Vašu dičnu Narodno-oslobodilačku vojsku i čestita Vam veliku pobjedu — zauzeće grada Banja Luke, i želi Vam nove uspjehe u boju i što brže oslobođenje divnog Beograda.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Ujedinjena Makedonija uvjet bratstva Jugoslavije i Bugarske

Od vremena Stamboliskog na čelu Bugarske nije bilo vlade koja bi samo sličila na demokratsku. Bez obzira na stranačku pripadnost i razmimoilaženje u raznim pitanjima stav mnogobrojnih diktatorskih, profašističkih i fašističkih vlada prema Makedoniji bio im je zajednički: Sve su one smatrale Makedoniju dijelom Bugarske i nijekale Makedoncima osebine posebnog naroda, držeći ih Bugarima.

Nije ta politika bugarske reakcije od jučer. Još koncem prošlog stoljeća, kada je makedonski narod sam počeo borbu protiv osmanlijskog jarma, uz velikosrpske i grčke imperijaliste počeli su i Bugari ispoljavati svoje imperijalističke težnje prema Makedoniji. Tako su se Makedonci, osim protiv Turaka, morali boriti i protiv srpskih, grčkih i bugarskih četa, koje su — provodeći politiku svojih reakcionarnih atenskih, sofijskih i beogradskih gospodara — često paktirale i medusobno i s Turcima samo da unište borbu Makedonaca. Kraj turskog gospodstva na Balkanu bio je na pomolu. Trebalo je uništiti makedonsku borbu, kako se u času protjerivanja Turaka ne bi javio makedonski narod sa zahtjevom da sam odluči o svojoj sudbini.

Kad su Balkanskim ratom protjerani Turci iz Makedonije, balkanski saveznici, Srbija, Bugarska i Grčka podijelile Makedoniju i potukoše se medusobno radi nje. Makedoncima ne preostade drugo, nego da nastave borbu za slobodu. Uzaludne su bile sve predstavke njihove pred Evropom: stanje se Makedonije nije ni tada ni poslije Svjetskog rata promijenilo. Makedonski narod živio je i u Srbiji odnosno u Jugoslaviji, i u Bugarskoj, i u Grčkoj pod tiranijom, koja je često bila gora od osmanlijske. To se je stanje još pogoršalo kada je Bugarska 1941. okupirala cijelu Makedoniju.

Ustanak, kojim je Makedonija odgovorila na bugarsku okupaciju i nastojanje da makedonski narod pobugarči, otruje fašizmom i zadoji mržnjom protiv srpskog naroda, koji je prvi poveo borbu za slobodu i samoodredenje svih naroda Jugoslavije — izazvao je bijes bugarske reakcije. Odluke AVNOJ-a o federativnoj demokratskoj Jugoslaviji, s Makedonijom kao posebnom federalnom jedinicom, zabrinuo je sofijske reakcionare, koji su — s pravom — vidjeli u tom aktu ugrožavanje svojih imperijalističkih interesa. Počeli su buncati o nekoj autonomiji Makedonije u okviru Bugarske. A kada je Zemaljsko antifašističko vijeće Makedonije (ASNOM) jasno i odlučno objavilo, da Makedonci hoće i žele živjeti kao ravnopravan član u federativnoj demokratskoj Jugoslaviji i kad je to makedonski narod potvrdio sveopćim narodnim ustankom, koji je zahvatio ne samo jugoslavenski nego i bugarski dio Makedonije, — bugarska reakcija je, uz pomoć Nijemaca, odgovorila pojačanim terorom.

Promjene u Bugarskoj dolaskom Crvene armije na Balkan znače kraj bugarske reakcije. Bugarska je okrenula drugim putem.

Jedan od prvih činova nove bugarske vlade bio je uspostavljanje suradnje Bugarske s novom Jugoslavijom u borbi protiv Nijemaca. Telegrami predsjednika bugarske vlade i njegovog ministra rata maršalu Titu i komandantu Glavnog štaba Makedonije Mihailu Apostolskom, kao i odgovor maršala Tita, jasno govore da je ta suradnja uspostavljena. Danas se naša junačka vojska bori protiv Nijemaca zajedno s bugarskim trupama. Obavijest iz Glavne komande bugarske vojske da Makedonci prisilno mobilizirani u bugarsku vojsku mogu preći u Narodno-oslobodilačku vojsku, premda znači samo odobrenje onoga što su Makedonci već učinili, ipak pokazuje dobru volju bugarske vlade i novu politiku prema Makedoniji. Izjava predsjednika bugarske vlade, da Bugarska vlada ne želi okupirati Makedoniju, već hoće da ona sama odluči o svojoj sudbini, te pisanje sofijske štampe da je Makedonija na I. zasjedanju ASNOM-a punopravno odlučila o svojoj sudbini, dokazuje da je u odnosu Bugarske prema Makedoniji nastupila prekretnica.

Mi pozdravljamo nastojanje i djelovanje bugarske vlade kao jedini put bratskim odnosima južnoslavenskih naroda. Ali mi ističemo da nova bugarska vlada u svojim izjavama i nastojanjima mimoilazi jedno pitanje, toliko važno za sve južnoslavenske, a napose za makedonski narod: pitanje cjelokupnosti Makedonije. Makedonski narod ne živi samo u Jugoslaviji. Istina, tu je najkompaktniji i najmnogobrojniji. Ali veoma znatan dio Makedonaca živi kao kompaktna narodna skupina u Bugarskoj, u čiji sastav je došao prilikom diobe Makedonije iza Balkanskog rata. Makedonski narod, koji je slobodnom voljom, preko svojih pravih narodnih predstavnika na I. zasjedanju ASNOM-a, odlučio i o svom unutarnjem uredenju i o svom mjestu na Balkanu, ne može se pomiriti mišlju, da i u oslobođenoj Evropi živi raskomadan. Želja makedonskog naroda da živi ujedinjen jest zakon za sve narode Jugoslavije. A to mora biti zakon i za svakog drugog.

Rat se približava koncu. Oslobođenje Balkana je na vidiku. Još malo i za zelenim stolom počet će se raspravljati pitanje granica u oslobođenoj Evropi. To pitanje mora biti riješeno po načelu samoodredenja naroda. Samo tako će se osigurati trajan mir i dobro susjedstvo između evropskih, napose malih država. To je stanovište svih saveznićkih naroda, to je jedan od temeljaca politike antihitlerovskog bloka. To treba imati u vidu nova bugarska vlada. Put do bratskih odnosa Jugoslavije i Bugarske ide i može ići samo preko ujedinjene Makedonije.

HRVATSKA KNJIŽNICA

OBNOVA I IZGRADNJA DOMOVINE

Prvi zavod za proizvodnju cjepiva

Već danas u oslobodilačkoj borbi posvećuje se velika pažnja podizanju našeg narodnog gospodarstva. Tako je polovicom kolovoza Veterinarski otsjek Odjela narodnog gospodarstva ZAVNOH-a organizirao prvi zavod za proizvodnju cjepiva protiv svinjske kuge.

Svinjska kuga je jedna od najtežih zaraza, koje haraju na našem području. Od nje je samo u Pokuplju uginulo ovog proljeća oko 5.000, a na Baniji oko 2.000 svinja, što predstavlja veliku štetu u našem od okupatora opljačkanom gospodarstvu.

Ovaj *Veterinarski laboratorij broj 1* proizvodi za danas samo virus protiv sviniske kuge. U relativno kratko vrijeme može se proizvesti prilična količina virusa, ali on sam nije dovoljan.

Svinje, koje su zaražene kugom, moraju se cijepiti virusom i serumom da bi se spasile. Prva količina virusa proizvedena je 10. rujna, a serum će biti proizveden za 2—3 mjeseca, jer toliko traje postupak za njegovo dobivanje.

Zavod danas posjeduje 40 svinja, ali u najskorije vrijeme on će se jako povećati. Narod Banije poklonio je Zavodu 400 svinja od kojih će polovica biti smještena kraj samog Zavoda, a ostale će biti u šumi nešto podalje da se ne bi zarazile. Svinje od kojih se dobiva virus i serum su dobre za jelo, tako se u ovom Zavodu iskorišćuje sve: krv, meso i mast.

I cijepljenje s virusom, koji je kod nas proizveden, već je započelo. U 8 općina na Baniji cijepljeno je 1.800 svinja. Cijepljenje vrše potpuno besplatno naši drugovi veterinari. Koliko je korisno cijepljenje najbolje nam pokazuje ovaj primjer: u selima Petrovac i Cerovski Vrh, kotar Velika Gorica, cijepljene su sve svinje i nijedna nije uginula, a u susjednom selu Jerebiću su sve uginule, jer nije bilo moguće da se cijepe. Da se ovakova nesreća ne bi dogodila i u ostalim krajevima naše zemlje bit će naskoro svuda poslane ekipe koje će svagdje izvršiti cijepljenje.

Ovaj naš prvi zavod smješten je na selu u posebnoj zgradi od tri sobe. Kraj njega se dovršuju nastambe za svinje, a izgradit će se mesnica i ostale prostorije. Sve je to još uvijek maleno, ali za kratko vrijeme rad će se mnogo proširiti. U jednoj sobi smješten je laboratorij u kojem rade dva veterinara. U sobi se pored namještaja i sprava, koje su sve načinjene u partizanskim radionicama, nalazi i niz stručnih knjiga. Veterinari pored posla u Zavodu vrše i ambulantsko liječenje stoke. Zavod će osim cijepiva protiv svinjske kuge proizvoditi i druge lijekove i slati ih u sve zemlje naše federativne Jugoslavije i na taj način pomoći i ostalim narodima da se sačuva naše blago i što prije obnovi opljačkano narodno gospodarstvo.

Đ. K.

Na gariштima narod gradi nov život

BANIJSKI Okružni NOO posvetio je sušenju voća mnogo pažnje. Osnovane su dvije velike sušionice u Bijelim Vodama i Zrinju. Antifašističke organizacije, a napose omladina, združno pomažu ovu akciju NOO-a.

NA KORDUNU 772 porodice boraca, 749 siromašnih porodica i 124 postradale porodice s ukupno 7.380 članova nalazi se bez krova. Pred Okružni NOO za Kordun postavlja se hitno pitanje podizanja 2000 domova. U tu svrhu okružni NOO napravio je plan kako da se ti domovi što prije izgrade. Formirano je 76 tesarskih ekipa s 371 tesarom. Omladinke radne čete stavile su se na raspolaganje tesarskim ekipama, te će sjeći građu u šumi, prevoziti građu iz šume u sela, pomoći ekipama u radu, sjeći trupce za pilane, prevoziti trupce na pilanu i odvoziti daske sa pilane. Za potrebe naroda rade sve pilane prema proračunu. Svaka kuća dobit će 30 dasaka. Ciglana će izraditi oko 60.000 komada cigle. Osim toga za potrebe naroda kotara Slunj (za Rakovicu i Močila) razdijeljena je građa od 200 napuštenih zgrada.

VIROVITIČKI okružni NOO javlja, da je na njegovom području sagrađeno 6 sušionica za voće, te da su obnovljena dva mlina, koje je neprijatelj bio potpuno uništio. Sagrađene su tri kuće, a 11 ih je popravljeno i osposobljeno za stanovanje. Otvorene su četiri nove trgovine. Osnovana je civilna ambulanta.

NA BANIJI, prema podacima ZAVNOH-a, postoje četiri mehaničke, 11 kovačkih, 8 kolarskih, 3 stolarske, 6 obućarskih, 3 krojačke, 1 užarska i 6 kožarskih radionica. Radionice naplaćuju 80 kuna na sat za rad utrošen za izradu ili popravak određenog artikla, ali i to samo od imućnih. Za potrebe vojske i siromašnih, radionice rade besplatno. – Kožare prerađuju kožu za narod uz odštetu od 50 posto. Sve radionice imaju naučnike, te tako stvaraju kadar mladih stručnih radnika.

Osim toga na Baniji postoje dvije ciglane, a u izgradnji su i tkaonice. Postavljaju se četiri stare. Drvena građa je već sastavljena. Jedino se čeka dok lijevaonice i radionice izrade željezne dijelove.

U BUDAČKOJ RIJECI na Kordunu, brigom okružnog NOO gradi se nova pilana. Postavljen je novi bazen za turbinu i iskopan novi rov za prolaz vode. Sva drvena građa već je pripravljena i srezana. U radu je također i gater. Računa se da će za mjesec dana pilana proraditi.

U KOTARU LABIN (Istra) izrađena je peć za iskuhavanje soli. Isto takova peć bit će izrađena i u Plominu.

U nekim selima tog kotara uvedeno je u zadnje vrijeme električno svijetlo. Akcija NOO za uvođenje električnog osvjetljenja nailazi na veoma dobar prijem kod naroda.

ZAVNOH je organizirao tromjesečni kurs za stručnu tehničku izobrazbu, koga će posjećivati u glavnom građevinari i metalci. Osim toga prišlo se osnivanju građevinskih ekipa (jedinica) u pojedinim okruzima sa zadatkom da pomognu narodu kog izgradnje kuća i željeznica.

Naša zapadna granica

Donosimo članak profesora Mije Mirkovića, poznatog javnog radnika i pisca, koji je ovih dana stigao na oslobođjeno područje. Prof. Mijo Mirković je Hrvat-Istranin i bio je neko vrijeme interniran po talijanskim fašistima.

„Ovom borbom — rekao je maršal Tito — *naša braća u Istri, Slovenskom Primorju i Koruškoj, moraju biti i bit će oslobođena i živjet će slobodno u svojoj domovini sa svojom braćom. To je želja svih nas, to je želja i svih njih tamo. Mi tuđe ne ćemo, no svoje ne damo".*

U ove kišne jesenje dane, dok odredi Narodno-oslobodilačke vojske prolaze blatnjavim cestama, uz pjesmu, teškim strojnicama, sjećamo se one jeseni prije 26 godina, kad smo iz Pule i Trsta, s nadom ali i sumnjom odlazili u istarska selá, u Slovensko Primorje i Goricu, pozivajući narod na organizaciju i borbu za pripojenje Istre, Trsta i Goričke Jugoslaviji.

Nismo tada uspjeli u našoj borbi. Stara Jugoslavija stvorena odozgo nije branila naše narodne pozicije na sjevernom Jadranu.

Pravo samoodredjenja naroda, proglašeno i provedeno tada od Ruske Revolucije i formulirano kasnije od predsjednika Wilsona, nije bilo primjenjeno na naš narod u Istri, Trstu i Goričkoj, D' Annunzio nam je s nekoliko stotina razbijača oteo Rijeku, koju nam nitko od nezainteresiranih nije osporavao.

Za slobodu Istre, Trsta i Gorice danas je u borbu ušao sav narod tih krajeva, svrstavajući se u odrede, brigade i divizije. U tim krajevima, sigurno ne u manjoj mjeri nego drugdje, nego možda u većoj, osjetio je narod u ovome ratu, da borba ide o biti ili ne biti, — i zato narod je tu duhovno potpuno spreman, spreman na sve, išao u borbu.

Danas u tim našim zapadnim stranama postoji samo jedna fronta: Jedinstvena narodno-oslobodilačka fronta. Ona nema tamo domaćih protivnika, u njoj je čitav narod. Narod je postao svijestan sebe — to je najbitnije obilježje ove borbe, — svijestan historijskog značaja sadašnjih trenutaka, i sav narod krenuo je u borbu za svoju slobodu. Do sada izvojevane pobjede rezultat su zajedničke borbe i zajedničkih žrtava svih naroda Jugoslavije. Svojim žrtvama i svojom krvlju, svojom suverenom voljom naši narodi pišu prve velike stranice svoje povijesti.

Stvorili su se odredi, čete, bataljoni, brigade, divizije, stvorena je veličanstvena narodna organizacija kakve narod nije vidio „pokle je svita i vika", — kako su to rekli seljaci sela Prodola. Seljaci i radnici sa ženama i djecom ulaze u borbu — skoro nikoga izvan te borbe i nema osim neznatnog broja špekulanata, koji su bili uvijek i prije borbe suhe grane na narodnom stablu. Borba nas je ujedinila i složila, kao nikad prije. Drukčije to i nije moglo biti. Svi smo mi djeca seljaka i radnika, najzapadniji ogranak Jugoslavije i Slavenstva, svijesni da moramo u borbi za svoje biti prvi, kako ćemo biti prvi i u čovječnosti i pravednosti prema žiteljima druge narodnosti, koji budu ostali na našem narodnom zemljištu. Mi znamo o čemu se radi. Ne radi se samo o spašavanju slobode naših domova, njiva, vinograda i sjenokoša, mirnih morskih draga i živih morskih luka, sjenovitih šuma i pitomih, rodnih riječnih dolina, nego se radi o spašavanju svih tekovina gospodarskog života i civilizacije, koja je stvorena kroz stotine godina radom i pregaranjem naših djedova i pradjedova.

Rijeka, Pula, Trst, Gorica, — za koje se borimo, nisu samo mjesta, koja oivičuju naše narodno područje, nego i središta gospodarskog i društvenog razvitka. Oko tih gradova isprepleta se naša narodna sudbina kroz stoljeća; u njima su nagomilani plodovi rada mnogih naših boraca danas.

Naša krv je tekla i teče u borbi za njih i to čini, da su ta mjesta nama više draga i više naša, nego ikad prije.

Danas, prilikom formiranja istarske divizije Narodno-oslobodilačke vojske, mi znamo zašto smo uzeli oružje u ruke. A znamo i to da ga ne ćemo pustiti iz ruku, dok naša zapadna granica ne bude konačno osigurana i očišćena.

Rijeka, Pula, Trst i Gorica, a između njih cijela Istra, nalaze se na pragu oslobođjenja. Svijesni smo poteškoća, koje su još pred nama u toj borbi, ali smo isto tako svijesni naše vlastite snage i zato vjerujemo u uspjeh svoje borbe.

Mijo Mirković

VEZA

Spustila se tiha ljetna noć. Uskoro po zalasku sunca zamrla su sela i opustili putevi. Ali, divizija ne spava. Kroz izniklí iz zemlje partizani su, poslije odmora u šumi, oživjeli uspavani kraj. Iz više pravaca, po unaprijed utvrđenom planu, spuštale su se kolone niz obronke u doli u rijeke.

Pjesničilo se od zalaska sunca do dva sata ujutro. Čitava divizija oprezno se uvukla između četiri neprijateljska uporišta u blizini Karlovca. Borci su na položajima, a partizanske telefonske žice opasale su brežuljke, presjekle doline, povezala sve jedinice. Drugovi iz jedinica za vezu oprezno su se provukli i isprepletali našom vezom neprijateljske položaje. Izvesti to nije jednostavna stvar. Taj zadatak zahtijeva napore mnogih hrabrih boraca, mnogo hladnokrvnosti, požrtvovanja i vještine. Jer, pristupi položajima su pokriveni nagaznim minama. Mjesec izdajnički otkriva svaki pokret, a zasjede uvijek budno vire iza grmova.

Dok su još kolone bile u pokretu, hrabre jedinice četa za vezu već su bile na položajima i uspostavile svoje linije. Za par sati postavljeno je 30 km telefonske linije. Kad je štab divizije stigao na određenu kotu, drug komandant dohvatio je slušalicu i razgovarao s brigadama i s korpusom, koji je bio 2-3 km u pozadini.

* * *

Kako god se Kordunaši u svojoj diviziji bore junački i služe kao primjer drugima, tako oni imaju i odlično uređenu vezu.

Nekada, u početku oslobodilačkog rata, veza je bila samo kurirska. Danas postoje i druge veze: telefonska i radiotelegrafska. Pri štabu divizije postoji referent za vezu i četa za vezu. I s aka brigada ima svoju četu za vezu. Korpus ima također svoju jedinicu za vezu. Referent za vezu u štabu divizije, potporučnik i komandir čete, poručnik, do nedavna su bili seljaci. U borbi su od prvog dana. Kroz ove tri godine svršili su škole i kurseve, prekalili se u najtežim bojevima.

* * *

U divizijskoj četi za vezu sve su mladi borci. Ijedan 12-godišnji dječak, Miloš Brkić, je u toj četi. Njegov komandir kaže:

— Miloš je isto tako požrtvovan, vješt i spretan, kao i svi ostali omladinci. Umije postavljati i vezati žice i telefone kao i svi odrasli.

Svi borci vole svoje aparate i svoju žicu. Njihova telefonska žica vrlo je brižljivo namotana na kolutove. Prilikom akcije vozi se na kolima, dok se može. Ostali dio puta borci nose žicu na leđima.

Telefonske centrale i telefoni u VIII. udarnoj diviziji su njemačka i talijanska proizvodnja. Divizija ima nekoliko radio stanica. Sve ja to u teškim borbama otelo od Švaba, ustaša i domobrana, talijanskih fašista i četnika.

Metar žice vrijedi zlata. A deseteri kilometara žice oteti su neprijatelju u borbama.

* * *

Zadatak veze u ovoj akciji bio je vrlo težak. Trebalo je postaviti telefonske linije između neprijateljskih položaja, sasvim blizu njih. Iako je bila mjesečina, po noći se ipak lakše kretalo. Ali osvanulo je jutro, a borba je bila u punom jeku. Nastali su najvažniji, odsudni časovi. Zadatak je bio: održati veze. A poslije je pala komanda: izvući sve telefone i žicu.

Ovoga jutra partizane iz čete za vezu pratila je sreća. Prije nego je sunce granulo, dok su krajem još odjekivali zvukovi žestoke borbe, spustila se tanka jutarnja magla na bregove i doline. I pod zaštitom te prirodna magle (vještačke još nemamo) naši borci sakupili su sve centrale, telefone i žicu. . .

Umorni, ali dobro raspoloženi, stupali su borci iz čete za vezu kroz šumu. Neki od njih sakupili su toga jutra žicu namotavanjem na obadvije ruke, jer je nisu imali vremena namotati na kolutove.

— Iako je noćas bilo hladno, neki naši drugovi dobro su se ugrijali namatajući žicu na ruke — šali se jedan borac.

Potporučnik, referent za vezu, kaže:

— Ovako smo svi najradosniji kad veza dobro „radi", kad nemamo gubitaka ni u ljudima ni u materijalu. U najviše slučajeva je tako. Ali naša radost je neopisiva, kad je veza savršena, kao na primjer u posljednjim borbama. Kod Cazina smo postavili 52 km linije. Veza je „radila" savršeno. Dohvatiš slušalicu i hoćeš brdski divizion, hoćeš haubice, ili koju brigadu, u istom času govoriš. . .

Dva narodna oficira stupala su sa svojom jedinicom. Oni su do nedavno orali i kopali. Danas oni komandiraju četom u kojoj postoje skupocjeni aparati i stručnjaci: mehaničari i radiotelegrafisti. Zadatke pod njihovom komandom četa ispunjava do kraja. I borci i oni, u poslu i borbi, daju sve od sebe. Kakogod su prije orali, kopali, kosili i vršili žito, predano i brižno, tako sada, kao oficiri naše narodne armije, budno i živo prate očima kretanje svoje kolone, paze i brinu se o borcima, aparatima, žici i konjima.

Oni su te noći na čelu jedinica, zajedno sa borcima, bili prvi na isturenim položajima. . .

Mahmud Konjhodžić

ČIJENA 10 KUNA

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

VJESNIK

JEDINSTVENE NARODNO-OSLOBODILAČKE FRONTE HRVATSKE

GOD. IV. 14. LISTOPADA 1944. BROJ 29

Bratski Sovjetski Savez nam šalje

500.000 TONA ŽITA

U NAŠOJ OSLOBODJENOJ DOMOVINI NE ĆE BITI GLADI

Kad samo oružanom snagom nije mogao uništiti naše narode ni skršiti našu borbu, neprijatelj je gladu htio postići svoju svrhu. Osiromašiti narod, da bi izgladnio narodnu vojsku i tako joj smanjio borbenu sposobnost — bila je njegova namjera. Pojačati proizvodnju — bio je naš odgovor. Neprijatelj je pljačkao stoku, žito, sve što je našao, a ono što nije mogao odnijeti palio je i uništavao. Mi smo pojačali proizvodnju, povećali zasijanu površinu, u zemunicama skrivali hranu. Neprijatelj je uništavao — mi smo radili i proizvodili. Štete, koje nam je neprijatelj nanio, velike su — uspjesi koje smo mi postigli, ogromni su. Zahvaljujući povećanju zasijane površine, u nekim našim krajevima proizvodnja je uveliko porasla. Dok je na pr. kotar Pisarovina prije rata uvozio 3 vagona žitarica, sada ne samo da ne uvozi nego i obilno pomaže ostale. Tako je i u mnogim drugim krajevima, ali nije u svim.

U nekim našim krajevima još je tokom prošle zime i proljeća bilo slučajeva smrti od gladi. I sada ima naših krajeva, koji oskudijevaju hranom, kojima prijeti opasnost gladi. U Hrvatskoj 22.000 osoba prima stalno pomoć u hrani. Broj onih, koje bi trebalo pomoći, daleko je veći. Svijesni svoje dužnosti, naši narodi ulažu sve napore da im pomognu. Prema nepotpunim podacima, skupljeno je od travnja do kolovoza o. g. oko 2.000 tona razne hrane. *Zahvaljujući krajnjem naporu naše junačke vojske i naroda, uspjelo nam je spasiti gotovo cjelokupnu ovogodišnju žetvu na oslobođenom području.* Ali sve to nedostaje. Još ima dosta naših sunarodnjaka, koji oskudijevaju hranom. Veliki nas zadaci u vezi s tim čekaju. Povlačeći se iz naše domovine okupator nastoji odvući što više opljačkanih dobara u svoj brlog. Samo u Požeškoj dolini neprijatelj je ovog ljeta i jeseni opljačkao oko 1.200 vagona pšenice i krompira. Tako je i drugdje. Naša junačka vojska uz pomoć cijelog naroda, spriječava neprijatelja u pljački, uništava ga i onemogućuje mu da se iz naše domovine povuče zajedno s opljačkanim robama.

U jeku te bitke za kruh, na pragu zime koja je prijetila gladu, obradovala nas je vijest, da *bratski Sovjetski Savez šalje našim narodima pet stotina hiljada (500.000) tona žita.*

Nije lako ocijeniti količinu te pomoći. Pedeset hiljada (0.000) vagona, svaki 8 metara dugačak, poredani na jednoj pruzi, dali bi vlak dužine 400 km., više nego od Zagreba do Splita. *U cijeloj Jugoslaviji hranom oskudijeva najviše 5 milijuna ljudi, žena i djece, te će prema tome na svakog od njih otpasti po jedan kvintal.* U mnogim našim krajevima i u mirna vremena, većina seljačkih gospodara nije mogla ovršiti po jedan kvintal žita na svaku glavu. Prema službenim ustaškim računima u t. zv. NDH godišnji prirod bijelih žitarica iznosi 100 kilograma po svakom stanovniku, — upravo toliko, koliko od pomoći braće Rusa otpada na svakog stanovnika naših oskudnih i pasivnih krajeva.

Prehrana svih naših krajeva osigurana je. Opasnost gladi otklonjena je. Nacionalni komitet uputit će ovo žito u oskudne i pasivne krajeve, a Narodno-oslobodilački odbori podijelit će ga potrebnima. *Svaki naš čovjek imat će ovog proljeća osiguran kruh.* Naši će narodi dočekati skoru slobodu jači i poletniji.

Pomoć, koju nam je ukazao Sovjetski Savez, od neprocjenjive je važnosti za naše narode i našu borbu. Međutim, njezina veličina ne leži samo u njenoj količini. Najplodnije pokrajine Sovjetskog Saveza bile su okupirane, neprijatelj je uništio sva poljoprivredna postrojenja u ovim krajevima, Sovjetski Savez je također vodio s okupatorom bitku za kruh. *I sama pljačkana i uništavana, bratska Rusija, prva od svih, izdašno pomaže naše narode, povećava im obrok, mnoge spašava od gladi.*

Naši će narodi znati pravilno ocijeniti pomoć od strane bratskog Sovjetskog Saveza. Mi ćemo u jesenjoj sjetvi zasijati što je moguće više, kako bi idućom žetvom — prvom u slobodnoj domovini — sami osigurali prehranu svih naših krajeva. Potaknuti pomoći bratske Rusije, mi ćemo se odazvati pojačanoj akciji Narodno-oslobodilačkih odbora za skupljanje hrane za našu junačku vojsku i oskudne krajeve. Pomoć naše slavenske braće mi ćemo upotpuniti i povećati.

Rješenjem pitanja prehrane nisu riješena mnoga druga životna pitanja naših naroda. Okupator još nije istjeran iz naše domovine. Cijela zemlja je opustošena. Mnogo nas je, koji nemamo krova nad glavom. *Potaknuti pomoći daleke ruske braće, naši će junaci još jače udariti po okupatoru i domaćim izrodima, a naši će narodi pojačanim naporima pregnuti u radu za obnovu zemlje,* prije svega na podizanju krova nad glavom onima, koji ga nemaju. Osiguran je kruh gladnima — neka bude osiguran krov nad glavom beskućnicima! Čistimo domovinu od okupatora, — obnavljajmo zavičaj! Provedimo to u život, pa će pomoć ruske braće postići svoju pravu svrhu: pomoći našim narodima, da zacijele rane zadane im ratom i okupacijom, pomoći nam da izgradimo novu i ljepšu domovinu.

J. J.

Gg. Churchill i Eden u Moskvi

U Moskvu su stigli 9. listopada ministar predsjednik Velike Britanije g. Winston Churchill i ministar vanjskih poslova g. Antony Eden u pratnji šefa generalštaba feldmaršala A. Broocka i drugih.

Britanski državnici sastali su se već s maršalom Staljinom i Molotovom. Ovaj ponovni posjet g. Churchilla, iza 2 godine, veoma je značajan u času kada se priprema zadnji udar protiv Njemačke.

MARŠAL TITO sastao se s predstavnicima Bugarske

Predsjednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, maršal Josip Broz-Tito, sastao se 5. listopada s predstavnicima bugarske vlade Domovinskog fronta, na čelu s ministrima Dobrim Turpačevim i Petrom Todorovim. Razgovor je protekao u srdačnom i prijateljskom tonu i u duhu međusobnog razumjevanja. Postignut je sporazum:

1. *U pogledu suradnje protiv zajedničkog nepriijatelja — njemačkih osvajača;*

2. *Sva pitanja koja proizlaze iz susjedskih odnosa i prijateljske suradnje između Jugoslavije i Bugarske rješavat će se u duhu bratskih i općih interesa naroda Jugoslavije i Bugarske.*

Delegati vlade Domovinskog fronta izrazili su svoju spremnost, da učine sve kako bi se ispravile nepravde, koje su reakcionarni fašistički elementi Bugarske nanijeli narodima Jugoslavije, i u punoj mjeri uspostavili normalni odnosi između bugarskog naroda i naroda Jugoslavije u duhu potpune i bratske solidarnosti.

VELIKO SOVJETSKO NAPREDOVANJE U LITVI

Na širokom frontu potiskuje Crvena armija Nijemce kroz Litvu u pravcu Libave i Memela. Sovjetske trupe približuju se Memelu s juga i istoka. Na jugu su izbile na more 12 km. sjeverno od istočnopruskog grada i luke Tilsita. Na ovom odsjeku bojišta učinjen je prodor duboko u njemačku obranu.

Napredovanje Crvene armije nastavlja se u isto vrijeme i u pravcu Rige, a u zalivu Rige oslobođen je otok Oesel. U Šleziji bombardiran je žestoko grad Breslava.

NAJVEĆI ZRAČNI NAPAD NA NJEMAČKU

7.000 savezničkih bombardera i lovaca napalo je 7. listopada Njemačku. Žestoko su bombardirani njemački položaji u Holandiji, industrija u Porajnju i istočnoj Njemačkoj, kao i u Mađarskoj.

Po količini bačenih bombi i broju aviona, ovo je do sada najveći napad iz zraka na hitlerovsku Njemačku.

Finci čiste zemlju od Nijemaca

Nakon što su Finci ispunili uvjete primirja, posjetio je Finsku general-pukovnik A. A. Ždanov u pratnji državnih i vojnih rukovodioca Sovjetskog Saveza. General Ždanov sastao se s maršalom Mannerheimom.

Na skrajnjem sjeveru finska vojska, koja se borl protiv njemačkih fašista, prodrla je već do Botničkog zaljeva.

NOVA OFENZIVA NA ZAPADU

U Nizozemskoj saveznička vojska, zapadno od osvojenog prolaza, nastavlja uništavanje njemačkih jedinica. S tim ciljem izvršeno je uspješno iskrcavanje južno od ušća Shelde.

Grad Aachen u Njemačkoj potpuno je opkoljen. Saveznici su otpočeli novu ofenzivu između Nancya i Metza.

Sovjetske armije nastupaju prema Budimpešti

U borbama za uništenje njemačkih snaga na Balkanu Crvena armija približava se glavnom gradu Mađarske. U ovim operacijama Crvena je armija zauzela Segedin, drugi grad po veličini u Mađarskoj, i presjekla željezničku prugu Debrecin-Budimpešta, približivši se Budimpešti na 80 km. I posljednje komunikacije, sposobne da se preko nje povuku veće snage, presječene su, a njemačke divizije na Balkanu stoje pred sigurnom katastrofom.

Borbe u Grčkoj i Albaniji

Savezničke artilerije tuče Bologu

Savezničke armije u Italiji postepeno napreduju duž jadranske obale u pravcu doline Pada. Goneći Nijemce duž pruge Rimini-Bologna Saveznici se se približili ovom velikom željezničkom čvoru na domet topova.

U sklopu operacija na jugu i jugoistoku Evrope, Saveznici su se, poslije iskrcavanja u Albaniji, sada iskrcali i u južnoj Grčkoj. U Albaniji, uz pomoć albanske Narodnooslobodilačke vojske, Saveznici su oslobodili grad Sante Quarante nasuprot otoku Krfu. Poslije oslobođenja Patrasa i Korinta, ćjeli je Peloponez slobodan i savezničkim armijama otvoren je put za Atenu. Prema vijestima iz Londona, u Ateni se vode ulične borbe između grčkih rodoljuba i okupatorske vojske.

Ispred poljskih izdajica i špekulanata diže se savjesa

Mnogo je sličnosti u životu predratne Poljske i naše domovine. Kao i Jugoslavija, Poljska je bila zemlja, u kojoj su se izmjenjivali na vlasti brojni diktatorski i fašistički režimi. Nasilje nad vlastitim narodom i nacionalno potlačivanje bila su obilježja Poljske prije okupacije. Poljski veleposjednici tlačili su Ukrajince, Bjeloruse i narodne manjine i pljačkali Poljake — postupak isti kao i velikosrpskih izdajnika i njihovih ustaško-mačekovskih pomagača. I jedni i drugi završili su tamo, gdje su nužno morali završiti — u blatu narodne izdaje. Uz pomoć Hitlera poljska „šljahta„ (poljski feudalci-veleposjednici) nastojala je sačuvati svoje feudalne povlastice. Tako je nastao savez poljskih grofova s hitlerovsko-pruskim junkerima, sa ciljem istrebljenja naroda Poljske.

No okupirana Poljska nikad se nije pokorila. Milijunska brojka zvjerski umorenih Poljaka nije ugušila otpor naroda čija povijest obiluje nevidjenim junaštvom u borbi protiv osvajača. Ali ni Poljska „šljahta" nije mirovala. Ona je dala svoga „Dražu", svoju izdajničku natražnjačku kliku, koja i danas ometa oslobodilačku borbu vlastitog naroda. I ne samo to; poljska reakcija trudi se iz petnih žila izazvati zabunu čak u redovima demokratskih naroda — u redovima antihitlerovske koalicije. Najodvratnije klevete u toku rata proizašle su iz tih krugova. Masovno ubistvo poljskih oficira, koje su Nijemci izvršili 1941. u Katynskoj šumi, pripisali su ovi sramni poljski izdajice Sovjetskom Savezu. U izbjeglištvu su organizirali vojsku, koju su držali spremnu — ne za borbu protiv Hitlera, već protiv Sovjetskog Saveza i vlastitog naroda. Opetovano su zloupotrebljavali gostoprimstvo Saveznika. Rodoljubivi Poljaci, koji su stupili u tu vojsku („Poljsku armiju"), tražili su da ih se povede u borbu protiv Hitlera, a general Anders, zapovjednik te vojske, i njegov štab odgovorili su im ubijanjem i koncentracionim logorima. U samoj zemlji osnovana je t. zv. „Otačestvena vojska", koja se borila protiv poljskih partizana, a suradjivala je s Gestapom i poljskim hitlerovcima. Toj vojsci zapovijedao je „general Bor", a vrhovni zapovjednik svih tih raznih vojnih formacija poljske izbjegličke vlade bio je general Sosnkovski. Jasan sud o Sosnkovskom, Boru i raboti poljske reakcije izrekli su sami pripadnici „Poljske armije", koji su prešli početkom ovog mjeseca na stranu Narodno-oslobodilačke vojske Poljske. Radi se o t. zv. „Korpusu sigurnosti", koji se, na čelu s pukovnikom Tarnavom, stavio pod komandu generala Role Žimerskog, zapovjednika poljske oslobodilačke vojske. Pobunu, što su je u Varšavi izazvali poljski reakcioneri s ciljem da zavaraju Saveznike i obmanu svjetsku javnost, pukovnik Tarnava ocijenio je ovim riječima: „Emigrantska vlada pristajući na pustolovinu u Varšavi . . . mislila je pojačati položaj Mikolajčika, koji je doputovao u taj čas na pregovore."

Napredne i demokratske snage Poljske, u isto vrijeme, i pored teških žrtava nisu mirovale. Iz partizanskih odreda i udarnih grupa i iz dva poljska korpusa, koji se bore zajedno s bratskom Crvenom armijom, osnovana je poljska oslobodilačka vojska. U oslobođenom Holmu sastali su se predstavnici boreće se Poljske i obrazovali „Krajovu Radu Narodovu" — poljsko narodno vijeće, najviše zakonodavno i izvršno tijelo nove Poljske, i Poljski nacionalni komitet na čelu s Boleslavom Osupkom-Moravskim, Andrejem Vitošem i Vandom Vasiljevskom. U oslobođenim krajevima već se sprovodi u život agrarna reforma, a to je isto što mraz za vočku za bivše poljske vlastodržce, feudalnu gospodu. Poljski komitet pristupio je i mobilizaciji. Mobilizacija je uspjela i dokazala spremnost poljskog naroda da se bori za svoju slobodnu i demokratsku državu.

Sovjetski Savez pruža obilnu pomoć poljskom narodu. Uz najveću opasnost Sovjetski Savez pomagao je borce i narod Varšave, koji se digao da spriječi izdajstvo, koje mu je spremio „general Bor" i njegovi gospodari. Ispred poljskih pustolova događaji su sami digli zavjesu, kad su na 63. dan svoje tobožnje borbe okrunili svoju izdaju predajom Nijemcima. „General Bor" ili točnije Tadej Komarovski, kako mu je pravo ime, uručio je na milost i nemilost Švabama Varšavu i napaćeni narod. Treba podvući, da je Crvena armija ponudila, da omogući Boru i poljskim borcima da se provuku preko Visle pod zaštitu Crvene armije. Bor, izdajnik poljskog naroda, odbio je to, stavivši se pod okrilje svojih prirodnih saveznika — švaba. I još jedna činjenica, koja u pravom svjetlu prikazuje kaljužu izdaje, u kojoj se nalazi emigrantska poljska šljahta. Neposredno prije završetka Borove pustolovine, emigrantski predsjednik poljske republike, Račkijević — da komedija bude potpuna, smijenio je generala Sosnkovskoga i zamijenio go pustolovom Borom. Sada je taj novi nazovi vrhovni komandant našao svoje pravo mjesto kod Švaba.

O Poljskoj se posljednje vrijeme mnogo raspravlja u svjetskoj javnosti. O njoj se raspravljalo i u britanskom parlamentu. Premijer Churchill i vodeći britanski političari suglasni su u tome da Sovjetski Savez ima pravo osigurati svoju zapadnu granicu. Stvaranje jake demokratske Poljske, čiji vođe ne će mešetariti s narodom i njegovim interesima, niti će se iz klikaških interesa povezivati s neprijateljima vlastitog naroda i Sovjetskog Saveza — preduvjet je za to.

Dok se Bor predao, dobar dio pravih poljskih rodoljuba probio se do Crvene armije ostavivši za sobom ruševine Varšave. Ponovno se pokazalo, da se za slobodu Poljske ne bore izdajice i reakcioneri, već se bori narod, narod Poljske i Varšave, one Varšave, koja se i prije 5 godina, šest tjedana odupirala strahovitoj premoći naduvenog švapskog zavojevača. I pored stradanja rada se nova Poljska, iz ruševina ustat će nova i preporođena Varšava, koja otresa sa sebe zajedno s ropstvom blato i kal, kojom su je htjele uprljati reakcioneri i izdajice.

DOBAR JE SAOBRAĆAJ PREDUVJET ZA OBNOVU DOMOVINE

Jedno od najmoćnijih sredstava naše borbe protiv okupatora i njegovih slugu je uništavanje saobraćajnih veza. Razaranjem željeznica, rušenjem mostova, prekopavanjem cesta, mi smo neprijatelja onemogućili u njegovim ofenzivama, zaštićivali narod od pokolja, sprječavali pljačku naše narodne imovine. Nanijeli smo mu time ogromne gubitke, spasili desetke tisuća naših života i na stotine milijuna imetka Boreći se tako, mi smo bili prisiljeni uništavati naše vlastito dobro. Činili smo to svijesni, da tako moramo, ako hoćemo spasiti sebe, svoju djecu i svoju imovinu, ako hoćemo ostvariti slobodu domovine. Sada, kada je sloboda na vidiku, moramo uprijeti sve snage za uništenje neprijatelja. Neprijatelj, koji se nalazi pri koncu svoje sile, pojačava napore da opljačka našu zemlju i uništi naše narode. Jedna od važnih mjera, da to spriječimo, još je i danas uništavanje saobraćajnih veza, koje i tako pružaju sliku velike pustoši.

Pri takovom stanju našeg saobraćaja došla je ovih dana vijest, da je bratski Sovjetski Savez stavio našim narodima na raspolaganje 500.000 tona žita. Nekako istodobno s time, stigle su vijesti, da će i UNRRA, odbor ujedinjenih naroda za pomoć i obnovu, pomoći našim narodima pri obnovi domovine. Te su nas vijesti obradovale tim više, što jasno pokazuju, da je sloboda blizu i da ćemo se uskoro moći baciti svim silama na obnovu i izgradnju domovine. Ali te nam vijesti dovode pred oči sliku našeg upropaštenog saobraćaja, stavljaju nas pred pitanje: što smo učinili i što možemo učiniti, da se to stanje popravi?

Važnost saobraćaja u životu država vrlo je velika. Bez urednog saobraćaja nema urednog privrednog života, nema brzog poštanskog prometa, nema brze veze jednog kraja s drugim. Ta se važnost povećava u zemlji, kao što je naša, koja stoji pred zadatkom sveopće obnove i izgradnje. Brza uspostava prometa preduvjet je brze obnove naše domovine. Ona je uvjet, da nam pomoć braće Rusa i zapadnih saveznika stigne na vrijeme.

Svijesne toga, naše su narodne vlasti posvećivale i prije veliku pažnju saobraćaju. Na mnogim mjestima, odmah iza protjerivanja neprijatelja, naša je junačka vojska zajedno s Narodno-oslobodilačkim odborima, pristupila popravljanju i izgradnji saobraćajnih sredstava. Gdje su vojničke prilike dopuštale i gdje je bilo moguće, popravljane su ceste, zatrpavani prokopi, popravljani pa i građeni novi mostovi. Poslije kapitulacije Italije, kad smo raspolagali s dosta automobila i benzina, naše su vlasti uvele redovit auto-promet na često dugačkim prugama kao na pr. Otočac-Topusko. Na cijelom nizu, uglavnom šumskih, željezničkih pruga u Slavoniji, naše su narodne vlasti uspostavile saobraćaj. Tu se pokazala prava partizanska sposobnost snalaženja: tamo gdje nije bilo lokomotiva, upotrebljeni su konji. Željeznička pruga Kuršumlija – Prokuplje popravljena je tokom rujna o. g. i osposobljena za saobraćaj. Sada ta pruga normalnog kolosjeka, dugačka oko 50 km. služi potrebama naše junačke vojske i naroda.

U onim dijelovima Jugoslavije, koje su naše junačke jedinice zajedno s herojskom Crvenom armijom konačno oslobodile, rad na uspostavi saobraćaja počinje teći punom parom. Uspostavljaju se željezničke pruge, grade se mostovi, nasipaju se ceste. Državne vlasti rukovode time, one skrbe za stručnjake i materijal. Cijeli narod, u neposrednom vlastitom interesu, svesrdno pomaže. Svi se upravo natječu pri uspostavi saobraćajnih veza.

Nije daleko vrijeme, kad će i naši krajevi biti konačno oslobođeni i kad ćemo i mi moći u svakom kraju pristupiti obnovi i izgradnji saobraćaja. Već sada moramo misliti na to i poraditi na tome, kako bi nam obnova i izgradnja saobraćaja u slobodnoj domovini bila lakša i brža. Već sada možemo dosta toga učiniti.

Narodno-oslobodilački odbori mogu prikupiti podatke o željezničkom materijalu na svom području, napose o tračnicama na pruzi i uređajima na stanicama, te o tračnicama i uređajima, koji su s pruga i stanica odvučeni u šume i bačeni u jame; zatim o staničnim i drugim zgradama, mostovima, vodnim propustima, nasipima, pragovima i t. d. Potrebno je te podatke točno srediti, kako bi utvrdili čime raspolažemo, što nam manjka, te što i koliko čega treba nabaviti.

U krajevima, koji nisu ugroženi i gdje postoje ostale mogućnosti, treba tračnice i drugi materijal iz šuma i jama dopremati u blizinu pruge, na skrovita, ali lako pristupačna mjesta i rasporediti ga tako, da u doba izgradnje ne bude potrebno razvoziti na sve strane.

Tamo, međutim, gdje postoje uslovi, treba, odmah pristupiti uspostavi že jezničkog saobraćaja. Ugledajmo se u Slovence! Oni su velik dio šumskih želježnica osposobili za promet.

Bez obzira, da li iz vojničkih i drugih razloga možemo ili ne možemo odmah pristupiti radu na obnovi želježničkog saobraćaja, naš je zadatak popravljati i držati u redu naše ceste. I danas se cestama obavlja promet kolima i kamionima, a u oslobođenoj domovini taj će promet uvelike poraste. Kamionima će se u prvo vrijeme obavljati veći dio saobraćaja. Njima će se prevesti pomoć u hrani, koju nam šalju braća Rusi. Njima će stići i pomoć za obnovu domovine, koju očekujemo od UNRRA-e. Za prav lan i dobar auto-promet potrebne su uređene ceste. Stoga je neposredna dužnost naših Narodno-oslobodilačkih odbora, da se — u us oj suradnji s našim vojničkim vlastima — brinu za dobro sta je naših cesta. Naša narodna vojska izradila je nacrte za gradnju drvenih mostova. U vrlo kratko vrijeme, može se po tim nacrtima izgraditi drveni most, koji dobro služi svojoj svrsi, što je već pok zalo iskustvo. U radu na uspostavi saobraćaja naši će se Narodno-oslobodilački odbori pri gradnji mostova poslužiti tim nacrtima i postići će zamjerne uspjehe.

Napominjemo, da se cjelokupni saobraćaj nalazi pod neposrednim nadzorom i upravom vojničkih vlasti, pa Narodno-oslobodilački odbori moraju najuže suradjivati s njima.

Veliki su zadaci aktivista i odbora Narodno-oslobodilačke fronte u vezi s pitanjem saobraćaja. Oni trebaju objašnjavati narodu nužnost rušenja prometnih veza i sredstva na okupiranom području, potrebu prikupljanja podataka o stanju materijala i predradova za obnovu na oslobođenom području, kao i potrebu brze izgradnje saobraćajnih veza u konačno oslobodjenim dijelovima naše domovine. Oni će znati mobilizirati sve raspoložive snage pri rušenju saobraćajnih veza, pri skupljanju materijala kao i pri obnovi i izgradnji prometa. Oni će prednjačiti! Pokazat će, da su i na radu prvi.

BITKA ZA BEOGRAD

Naša zemlja danas slavi velike pobjede herojske Crvene armije i naše junačke Narodno-oslobodilačke vojske, koje u borbi rame uz rame, oslobađaju našu zemlju. Narod gradova i sela, kojima prolazi bratska Crvena armija i Narodno-oslobodilačka vojska ne samo da ih oduševljeno dočekuje, već im pruža svestranu pomoć sa željom, da se neprijatelj što prije potuče i uništi.

Trupe Crvene armije prešle su na širokoj fronti rijeku Tisu i zauzele gradove: Suboticu, Staru Kanjižu, Sentu, Adu, Bačko Petrovo selo i Stari Bečej. Pruga Subotica—Novi Sad je odsječena i time onemogućeno povlačenje njemačkih snaga iz Srbije na sjever. Jake njemačke snage uništene su u Milanovcu i Zaječaru.

Oslobođen je grad Smederevo. Poslije oslobođenja Pančeva, otpočela je borba za oslobođenje Beograda koji je sada sa svih strana opkoljen našim snagama i trupama Crvene armije. Širokim obuhvatnim pokretima Crvene armije i frontalnim pritiskom naših jedinica sve jače se steže željezni obruč oko glavnog grada naše domovine.

Presječena je pruga Beograd — Niš kod Velike Plane, a pruga Beograd — Zagreb nalazi se pod neprekidnim udarcima naših jedinica. Nakon oslobođenja Užica odsječena je i posljednja odstupnica Nijemcima s južnog Balkana.

Na odsjeku Kruševac — Aleksandrovac u toku su žestoke borbe s jakim neprijateljskim snagama, koje nastoje osigurati povlačenje dolinom zapadne Morave i Ibarskom Klisurom. Jedinice naše Narodno-oslobodilačke vojske su zauzele Leskovac, a u suradnji s Crvenom armijom grad Knjaževac.

Razvijajući ofenzivne operacije naše su jedinice u Hercegovini zauzele gradove Trebinje, Bileće i željezničku stanicu Poljice na pruzi Dubrovnik — Mostar.

U Podravini su jedinice VI. korpusa oslobodile grad Virovitica, a jedinice X. korpusa Kloštar i Pitomaču.

U Dalmaciji oslobođen je Biograd na moru, a Benkovac, u koji su nedavno prodrle jake neprijateljske snage, nakon 5 dana ogorčene borbe zauzele su na juriš jedinice XIX. divizije.

U ostalim krajevima naše zemlje jedinice naše Narodno-oslobodilačke vojske nastavljaju s pojačanim napadima na neprijateljske saobraćajne veze. U Sloveniji zauzeta je Sevnica na pruzi Zidani Most — Ljubljana. Obustavljen je sav željeznički saobraćaj s Italijom. U nekoliko zadnjih dana razrušen je Štampetov most na pruzi Trst — Ljubljana, zatim most kod Litije i goričkí vijadukt.

Uspješnim akcijama bratske Crvene armije i naše Narodno-oslobodilačke vojske presječene su sve odstupnice njemačkim snagama. One su opkoljene i ne će se spasiti od uništenja.

SELO I GRAD U ISTRI

Prilična složenost istarskog pitanja dolazi i otuda, što je stanovništvo Istre podijeljeno po narodnosti skoro isto onako, kako je podijeljeno po zanimanjima. Hrvati Istre (i Slovenci na sjeveru i sjeverozapadu) pretežno su. skoro isključivo, osim iznimaka u istočnoj i srednjoj Istri, stanovnici sela. Talijani su skoro svuda, s malim iznimkama u zapadnoj i jugozapadnoj Istri, stanovnici gradova, obrtnici, trgovci, činovnici raznih vrsta i radnici. I hrvatsko stanovništvo Istre prelazi u 20. vijeku, a osobito zadnjih godina masovno iz seljaka u radništvo (ugljen, bauksit, ribarstvo, pomorstvo, cement, kamenolomi), ali ostaje pri tome u većoj mjeri na selu i povezuje život na malom poljoprivrednom gazdinstvu s redovnom novčanom zaradom radničkog zaposlenja. Ovo novo radništvo predstavlja u velikoj mjeri udarnu snagu Narodno-oslobodilačkog pokreta u Istri.

Daleko manje od gradova i gradića selo je bilo podložno fašističkom utjecaju. Ono je zauzimalo prema fašizmu od početka do njegovog sloma i danas nepomirljiv stav otpora i borbe. Ovaj stav imao je neprestano svoju nacionalnu i svoju socijalnu notu, nacionalnog otpora protiv potalijančenja, socijalno protiv prevlasti malograđanstva nad težačkim življem sela. Sva fašistička nastojanja, da od sela učine privjesak gradu, da ga vežu saobraćajno uz grad, da ga zaposlenjem učine gospodarski ovisnim, da ga savladaju nacionalno i socijalno, da mu slome hrptenjaču otpora, — ostala su bez uspjeha.

U Narodno-oslobodilačkoj borbi u Istri selo vodi i grad se povodi.

Narodno-oslobodilački pokret naišao je od prvog trenutka na izvjesnu pomoć kod antifašističkih elemenata u gradovima i on danas tu pomoć uživa, tako da suradnja izmedju antifašističkih borbenih slojeva sela i grada nepresta no postoji. I u samom stanovništvu gradova ne postoji otpor protiv Narodno-oslobodilačke fronte. Istarski borci, koji su došli sa sela i zauzeli gradove u rujnu i listopadu 1943., svjedoče, kako je na pr. čitav Poreč — t. j. jedan potpuno talijanski gradić na zapadnoj obali Istre, primio narodne borce povoljno, otvorio im sve konobe i čitav grad govorio je tada samo hrvatski. Uz sve to težište žrtava ljudskih i materijalnih ostalo je na hrvatskom stanovništvu sela.

Kako izgleda narodnosni odnos u Istri u svjetlu brojčanih podataka?

Prema službenim austrijskim popisima stanovništva iz 1900. i 1910. u Istri, domaće stvanovništvo svrstano je prema *„općevnom jeziku“* ovako:

	1900.	1910.
Hrvata . . .	143.057	165.320
Slovenaca . .	47.717	53.538
Talijana . . .	135.191	145.552
Nijemaca . . .	7.076	7.985
drugih . . .	1.914	1.678
Ukupno	335.955	374.074

Hrvati i Slovenci sačinjavali su 1900. prema „općevnom jeziku“, 57·3 posto čitavog stanovništva Istre, Talijani 40·1 posto stanovništva, a 1910. sačinjavali su Hrvati i Slovenci 58·5 posto domaćeg civilnog pučanstva Istre, a Talijani 38·8 posto. Hrvatsko i slovensko stanovništvo poraslo je u tih deset godina od 1900. do 1910. za 28.000 ili za 15·2 posto, talijansko stanovništvo poraslo je za 10.0000 ili za 7·3 posto.

Ove stope porasta hrvatskog i slovenskog stanovništva u Istri u prvom deceniju ovoga vijeka vrlo su poučne. Hrvatsko i slovensko stanovništvo povećavalo se dvostruko jačim tempom nego talijansko nesumnjivo i uslijed čisto sejačkog obilježja Hrvata i Slovenaca i čisto gradskog obilježja Talijana.

Jako je sama brzina porasta stanovništva i u Istri usporena u slijedećim desetgodištima 1910.-1920., 1920.-1930. i 1930.-1940., usporavanje porasta bilo je približno jednako. Hrvati i Slovenci rasli su u broju i dalje u dva put jačoj mjeri nego Talijani. Ako predpostavimo da je porast stanovništva (odbivši i iseljenike) bio na hrvatskoj i slovenskoj strani u slijedećim desetgodištima samo 10 posto, (a bio je veći), a talijanski porast 5 posto, dobijamo ove podatke kretanja domaćeg (bez novih doseljenika) stanovništvo Istre:

	Talijani	Hrvati i Slovenci
1900.	136.000	191.000
1910.	146.000	219.000
1920.	153 300	240.000
1930.	160 900	264.000
1940.	169.000	290.000

Popisa pučanstva po narodnosti poslije 1910. nije na istarskom području bilo. Popisi od 1900. i od 1910. mogli su biti samo na našu štetu, jer se kao mjerilo nije uzimao materinji jezik, nego „općevni jezik“, a Hrvati i Slovenci često su se služili talijanskim jezikom i mogli su tako biti uneseni u popis, kao da im je „općevni jezik“ talijanski.

Uzevši, dakle, da je na cijelom istarskom području 1940. bilo oko 460.000 domaćeg stanovništva (bez kasnijih doseljenike iz Italije i bez Hrvata i Slovenaca, koji su morali emigrirati u Jugoslaviju), u tome broju sačinjavalo bi hrvatsko i slovensko stanovništvo 63 posto, a talijansko 37 posto.

Nikakvih prirodnih i zemljopisnih granica izmedju Hrvata i Slovenaca na jednoj strani i Talijana na drugoj nema. Talijansko stanovništvo siže u nekim sitnim gradskim oazama do istočne Istre, hrvatsko stanovništvo siže u seseljačkim naseljima na niz mjesta do zapadne obale Istre, gdje se nižu talijanski gradići i gdje su Talijani relativno najbrojniji.

Nema u Istri tako talijaiskog grada, koji nije zaokružen hrvatskim ili slovenskim selima iz kojih sela ne dobija ili mlijeko, ili drva, ili meso za svakodnevne potrebe. Nema takvog grada u Istri, koji nije kroz stotinu godina živio od trgovačkog posredništva bilo u prodaji selu ili u kupovanju seljačkih proizvoda. Prema tome u svemu ovome što je u gradovima stvoreno ima proizvod rada i hrvatskih i slovenskih seljaka kroz stoljeća. Istarski gradovi i gradići ne mogu se od sela odijeliti. Oni će u budućnosti procvasti u zajedničkoj suradnji sa selom, na novom načinu uzajamnosti i pravog istinskog bratstva,

„Mi ne ćemo tudje, ali ne damo svoje,“ rekao je maršal Tito. Ni u povijesti nikad mi nismo htjeli tudje. Nismo odnarodjivali druge, ni silovali druge. Borimo se za svoju vlastitu slobodu i znamo poštivati slobodu svakoga. Ali došlo je vrijeme, kad više nećemo biti ničiji pripepak.

Mi znamo, da prestaju naša prava tamo, gdje počinju prava drugih. Ali znamo i to, dokle sižu naša prava.

Mijo Mirković

NE ZABORAVLJAJMO KLANJE I NASILJA NAD NAŠIM NARODOM!

PRIJAVLJUJTE ZLOČINE OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA!